

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Лук'янець Г.І., студент магістратури ННІПП НАВС

Великий український поет, художник, мислитель, відомий усьому світові як визначний гуманіст, Тарас Григорович Шевченко (1814 — 1861) не був професійним педагогом. Проте у своїх творах він висловив дуже цінні думки з питань освіти та розвитку суспільства, чимало з яких не втратили актуальності й нині.

Тарас Шевченко не писав спеціальних педагогічних праць, проте його проза, поетичні твори й живопис мають безперечне виховне значення. Їм властива глибока народність, гуманізм, любов до батьківщини, викривальний пафос, образність. У своїх творах Тарас Шевченко порушував етичні теми, розмірковував про важливість родинного виховання, освіти й освіченості в житті людини, про роль народних традицій і фольклору в становленні високоморальної особистості.

Виразні образи дітей Тарас Шевченко вивів також і у своїх живописних роботах «Циганка — ворожка», «Хлопчик з собакою в лісі», в ілюстраціях до поеми «Слепая», «Хата вдови на Україні», «Селянська сім'я», «На поселенні», «Діти Репніних» та в ілюстраціях до поем «Невольник», «У Києві», «У Решетилівці», «Селянське подвір'я». На засланні створені малюнки «Кибитка казахів на березі Аральського моря», «Хлопчик — натурник», «Казахський хлопчик дрімає біля груби» та інші, на яких з любов'ю і співчуттям художник зобразив дітей з невинними очима, які ще не можуть збагнути злиденного життя і, водночас, не уявляють іншого. Своєю творчістю Тарас Шевченко намагався привернути увагу суспільства до їхньої долі.

Сім'ї та сімейному вихованню дітей Тарас Шевченко надавав дуже важливого значення. При цьому він особливо наголошував на ролі матері:

« У нашій раї на
землі Нічого
кращого немає,
Як тая мати молодая з
своїм дитяточком
малим.
...І перед нею помолюся,
Мов перед образом
святим Тієї матері
святої,
Що в мир наш Бога принесла...»

Змалювуючи образ матері, її відданість дітям, силу її любові, Тарас Шевченко підводить до думки, що мати — це перша природна вихователька своєї дитини. Якщо мати не виконує свого природного й суспільного обов'язку, вона заслуговує осуду як злочинниця перед власною дитиною й суспільством. Щоб виростало покоління, підготовлене до дорослого життя, здатне розкрити закладений у ньому потенціал здібностей і талантів, сімейне виховання має далі доповнюватися суспільним.

Під суспільним вихованням Тарас Шевченко розумів спількування

Засобами художнього зображення Тарас Шевченко визначав свій ідеал виховання особистості. Це повинна бути людина з знаннями у всіх сферах високими моральними рисами, чесна, працьовита, добра, з почуттям гідності та громадянськості, яка здатна застосовувати свої знання в житті, вміє цінити мистецтво, любить працю. Виховання, на його думку, має бути позитивним, відповідати інтересам суспільства. В освіті Тарас Шевченко вбачав «перший вільний промінь світла, що може проникати в голову». Він часто критикував недоліки навчання й виховання в різних навчальних закладах царської Росії. Він підкреслював, що «освіта повинна збагачувати, а не обкрадати серце людське» і мріяв про народну школу, яка б давала міцні знання, сприяла розумовому й фізичному розвитку дитини, а вчитель був би добрим наставником.

Великий Кобзар був упевнений, що навчання та виховання дітей має спиратись на рідну материнську мову, народні традиції, фольклор, на досягнення прогресивної демократичної педагогіки. Питання освіти і

виховання посідають чільне місце і в щоденнику Тараса Шевченка, де він висловлював свої зауваження, зокрема щодо естетичного виховання. Так, про Нижегородський інститут занотував: «Усе це погано, але ось що огидно. У залах інституту, крім лав та грізного зображення самодержця, жодної картинки, жодної гравюри. Де ж естетичне виховання?».

Тарас Шевченко висловлював надію на те, що політичне і соціальне визволення народних мас стане природним наслідком широкого піднесення культурно-освітнього рівня народу. У міру своїх сил він прагнув долучитись до створення необхідних навчальних книг українською мовою. Почав зі створення букваря, призначеного не лише для навчання грамоти, а й щоб дати деякі знання.

Це був перший підручник для навчання грамоти в українських школах, написаний рідною мовою. Він став значною подією в розвитку народної освіти. Тарас Шевченко старанно підготував структуру, зміст, методичний апарат підручника, у якому були відображені передові педагогічні ідеї того часу, застосовувалися принципи народності, доступності, зацікавлення. Ідеї, що їх утверджував Тарас Шевченко в своєму «Букварі», увійшли до золотого фонду вітчизняної педагогіки. Тарас Шевченко вміло поєднував вимоги народної та наукової педагогіки щодо навчання і виховання дітей. Навчальний матеріал букваря сприяв збагаченню лексики, розвитку мислення і мовлення, пам'яті, навичок, набуттю необхідних знань про суспільство і природу, відповідно до віку учнів. Буквар було випущено тиражем 10000 примірників. Кошти від його продажу спрямовувалися на розвиток недільних шкіл.

Поет, як ми знаємо, був добре обізнаний із життям, побутом і звичаями українського народу. Його увагу завжди привертала народні традиції, обряди. Описуючи їх, він не лише захоплювався їми, а й постійно висловлював прагнення поліпшити життя знедоленого народу, застосовуючи елементи етнопедагогіки у вихованні дітей.

Описуючи риси народного характеру, Тарас Шевченко наголошував на тому, що нація, без своїх власних національних рис, що належать лише їй, схожа на кисіль, позбавлений смаку.

малювання у Київському університеті святого Володимира (нині університет ТГШ). Його навіть було затверджено на посаді, але стати до своїх обов'язків учителя і вихователя він не встиг, через арешт.

У поемі «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм...» Тарас Григорович щиро закликав: «Учітесь, читайте, і чужому наuczайтесь, й свого не цурайтесь...»

Тараса Шевченка не випадково, а заслужено називають народним поетом. Його педагогічна спадщина адресована народу. В ній роздуми про те, як просвітити український народ, як допомогти йому обрати крапцю долю, як виховати Людину в людині.

ГІМНИ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН: ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Кузьменко В.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.філолог.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННІПП НАВС Янковська Г.В.

Як відомо, державний гімн - офіційна урочиста пісня або інший музичний твір, що в музично - поетичній формі виражає державницьку ідею, соціальний ідеал народу та є офіційним символом держави. Тобто, ознаками державного гімну є: офіційний характер, вираження національного менталітету, музична чи музично-поетична форма, символ держави. У межах цього дослідження нас насамперед цікавитиме така ознака державного гімну як вираження національного менталітету, національної ідеї політичного чи історичного змісту.

Незважаючи на різні історичні умови написання гімнів та їх прийняття, відмінні риси кожного народу та їх менталітетні особливості, все ж такі можна виокремити схожі концепти такі, як свобода, слава, любов до Батьківщини, єдність нації.

Концепт «свобода» нероздільно пов'язаний із ідеєю незалежної держави і прослідковується майже у всіх гімнах пострадянських держав. Причину такого явища бачаємо в історичному минулому держав, які не мали незалежності, але прагнули цього. Цей концепт насамперед виражений іменниками: свобода, воля; прикметниками: вільний, незалежний, згуртований, суверенний; дієсловом: звільнення. Свобода у розумінні більшості пострадянських держав - це і цільовий орієнтир держави як минулого, так і сьогодення: («в битвах за волю, в битвах за долю переможний прапор ми зберегли» (гімн Білорусії), «вперед киргизський народ, шляхом свободи вперед» (гімн Киргизії), «під прапором Свободи верши свій шлях» (гімн Азербайджану)); і найвище благо держави, яке прославляють держави («слава свободі, свободі слава» (гімн Грузії), «слався батьківщина наша вільна» (гімн Росії), «хай живе моя Батьківщина, мій вільний Таджикистан» (гімн Таджикистану)); і благо, за яке готові віддати своє життя громадяни цієї держави (душу й тіло ми положим за нашу свободу (гімн України), «але блаженний той, хто помирає за свободу свого народу» (гімн Вірменії).

Наступний концепт «слава», який і виражений цим словом або ж похідними від нього: славний, прославлений, прославлятися, славитися та под. У гімнах пострадянських держав прославляється